

ראיון עם תאיר כספי על ספרה מטפורות בפסיכואנליזה: עיון בהגותם של קליין, ויניקוט ואוגדן שיצא לאור בשנת 2020 בהוצאת רסלינג בסדרת "נרקיסוס" בעריכת ד"ר ענר גוברין

ראיינה וכתבה: צילה טנא

ד"ר תאיר כספי היא פסיכולוגית קלינית מדריכה, חוקרת ומרצה במסלול הדוקטורט בפסיכואנליזה ופרשנות בתוכנית לפרשנות ותרבות באוניברסיטת בר-אילן. הנושא העיקרי של הספר הוא תפקידן של מטפורות בשפה הפסיכואנליטית והזיקה שבין השימוש בהן לבין סוגיית האמת בפסיכואנליזה.

בתאוריה והן בפרקטיקה, שכן מטפורות מאפשרות גישה ללא מודע, וכדבריו של אוגדן, "חלומות הם מטפורות, reveries הם מטפורות וסימפטומים הם מטפורות לחווייתו הלא מודעת של האינדיבידואל" (1997, עמ' 728). למטפורות יש יכולת לגעת בתכנים לא מילוליים ולא מודעים בגלל כוחן לעורר בדמיונו תמונה שכן כשמן כן הן - שפה פיגורטיבית, כלומר, שפה מציירת. בגלל עוצמתן הייחודית של מטפורות וכוחן בביטוי רגשות, הן חיוניות במיוחד לשפת הפסיכואנליזה. נוסף על כך, מטפורה היא כוח מחבר, ולפיכך ניתן לראות בה ביטוי של דחף החיים. מטפורה היא תצורה לשונית מחשבתית שמגשרת בין חלקים קוגניטיביים לחלקים רגשיים, בין חלקים מודעים ללא מודעים ובין בני אדם. המטפורה מסייעת ליצירת המעבר מהמדמ הסובייקטיבי לאינטרסובייקטיבי, והיא מקדמת הבנה ואינטגרציה ומאפשרת אינטימיות בין אנשים. לכן היא נוטלת תפקיד משמעותי ביותר בטיפול הפסיכואנליטי.

פילוסופים של מדע בני זמננו הראו כי בניגוד לתפיסה המסורתית, למטפורות יש תפקיד חשוב בטרוריקה המדעית. לכן הן יכולות לסייע בחקר תחומים חלוציים, בניסוח רעיונות חדשים, בהסבר ובארגומנטציה. אני מיישמת רעיונות אלה להבנת אופן פעולתן של מטפורות בשפת הפסיכואנליזה ומראה גם באמצעות זווית זו את היתרונות החשובים הגלומים בהקשבה ושימוש במטפורות בפסיכואנליזה.

מעמוד 77 בספר ועד עמוד 231 את מתרכזת בניחוח הסגנון הלשוני המייחד את קליין, ויניקוט ואוגדן. אצטט כאן את הכותרות שבהן את מגדירה את הייחודיות של כל אחד מהם:

"לשונה עזת המבע של קליין - בין הקונקרטי למטפורי".

"שפתו המשחקית של ויניקוט - מטפורות מושגיות ומשחקי שפה".

"לשונו הרפלקסיבית של אוגדן - בין מטפורות למושגים מופשטים".

נראה לי שהמחלוקת בדבר מקומן של המטפורות בלשון הפסיכואנליזה נעוצה בהשערה שקיימת דיכטומיה בין שפת המדע לשפה פואטית-מטפורית, ובמובן זה ריבוי של מטפורות בשפת הפסיכואנליזה עלול לפגוע במעמדה כמדע הנאמן לאמת. לעומת זאת, לתפיסתך, "אין סתירה בין שימוש במטפורות לבין מדעיות" ואין דרך אחת לחקר האמת. יתרה מזאת, את סבורה כי יש בשימוש במטפורות כדי להעצים מושגים פסיכואנליטיים, להעמיק תקשורת רגשית בטיפול ולאפשר גישה אל הלא מודע.

את מסתייעת בספר בדבריו של גולן שחר (אותו זכיתי לראיין באפריל 2011 על ספר השירה המופלא שלו "פסיכו-אל-נא-ליזה") המצדד בקיום הרמוני של שפות מגוונות בפסיכואנליזה זו לצד זו - הפרגמטית, הפואטית (מטפורית) והסכמטית (מדעית) (דעתו מוצגת בספרך בעמוד 68).

הסבירי נא לקוראים את עמדתך באשר ליתרונות השימוש בשפה המטפורית בשדה הפסיכואנליטי.

תודה על שאלתך הנוגעת במישרין בלב עבודתי. המשפט שמצאתי עצמי מנסחת בפתח תשובתי הינו מטפורי משום שכמובן לעבודה אין לב במובן המילולי. דוגמה זו ממחישה שכאשר אנו מבטאים רגשות ומחשבות אנו משתמשים ללא הרף במטפורות. הבלשנות הקוגניטיבית עמדה על מקומן המרכזי של מטפורות בשפת יומיום. יחד עם זאת, מחקרים אמפיריים הראו כי בטיפול פסיכואנליטי ובפסיכותרפיה פסיכואנליטית נעשה שימוש רב יותר במטפורות לעומת שפת יומיום הן מבחינה כמותית והן מבחינה איכותית. כלומר המטפורות שהזוג האנליטי יוצר הן חדשניות, עמוקות ורבות יותר בהשוואה למטפורות יומיומיות. עובדה זו מקרבת לכאורה את השפה הפסיכואנליטית לשירה שמכונה "ממלכת המטפורה". ואולם כפי שאני מראה בספרי, אין סתירה הכרחית בין השימוש במטפורות לבין מדעיותה של התאוריה הפסיכואנליטית. השימוש הרווי במטפורות מהותי וחיוני לשפה הפסיכואנליטית הן

הכתיבה המקובלות בשיח הפסיכואנליטי בן זמנו, משתמש בשפת יומיום פשוטה, כמעט נטולת עגה מקצועית, כותב תוך הדגשת הממד החוויתי, נוקט נימה אישית שלא הייתה מקובלת בשעתו ועוד.

הכתיבה של אוגדן מציבה אתגר פרשני מיוחד מאחר שהיא מאופיינת בבחינה רפלקסיבית של מעשה הכתיבה הפסיכואנליטית עצמו ובציטוטים רבים מהפסיכואנליזה, הספרות, השירה והפילוסופיה. סגנונו הלשוני של אוגדן מתגלה כעשיר ומפתיע באיכויותיו. כתיבתו אינה עשויה מקשה אחת וישנם הבדלים סגנוניים ותוכניים משמעותיים בין מה שניתן לכנות "אוגדן המוקדם" לבין "אוגדן המאוחר". סגנונו הלשוני של אוגדן עמוס, מפורט, מאופק ופואטי. אולם באופן מפתיע, חלק ממושגיו עצמם אינם בנויים באופן מטפורי. כך למשל, "השלישי האנליטי" הוא מושג מופשט, אוורירי ועמום ואין בו את העוצמה הפיגורטיבית שאנו חווים במושגיה של קליין. הסיבה לכך נעוצה בהשקפה הפילוסופית הפוסט מודרנית שבה אחז אוגדן. מודעותו של אוגדן לבעייתיות הטמונה בניסוחים פוזיטיביסטיים ולסכנה של "חפצון" מושגים מטפוריים וראייתם כקונקרטיים מובילה לכך שהוא נזהר שלא ליפול למלכודות אלה. לפיכך, למשל במקרה של "השלישי האנליטי" הוא נמנע מהגדרה ברורה של המושג אך תורם הדגמות קליניות מפורטות במידה יוצאת דופן. גישה זו מזכירה את עמדתו של ביון (1962) לגבי מה שהוא כינה "מושגים לא רוויים". ביון העדיף מושגים שאינם ספציפיים ומוגדרים מדי, המשאירים מרחב לגילוי הבלתי ידוע.

כך שלסיכום ניתן לומר שניתוח הסגנון הלשוני הייחודי של כל הוגה מהווה מפתח להבנה עמוקה יותר של רעיונותיו. הסגנון הלשוני של כל הוגה, אופן השימוש שלו במטפוריות, אופן ההמשגה והשפה הקלינית - כל אלה מהווים רקמה אחת, לכידה וייחודית אצל כל אחד מההוגים שבהם הספר עוסק.

בהמשך לכך, עד כמה יש לאישיותם של ההוגים הללו השפעה על סגנונם הלשוני או שגורמים אחרים, מקצועיים יותר, מסבירים את דרכי הביטוי שבהם בחרו (עמדות תאורטיות וכיו"ב)?

אני בהחלט מאמינה שיש זיקה עמוקה בין אישיותו של אדם לבין סגנונו הלשוני. עם זאת, ספרי אינו עוסק בהיבטים ביוגרפיים. סגנונם הלשוני הייחודי של קליין, ויניקוט ואוגדן מפורש בספר על רקע העמדה הפילוסופית שמתוכה גיבשו את תורתם (בין אם היא עמדה גלויה או משתמעת). פרויד וקליין שכתבו תחת השפעת הפוזיטיביזם, סברו שהמושגים שהם כונו מבטאים אמת לאמיתה. כפי שמציין ד"ר ענר גוברין (2017) הם לא ראו במושגיהם מטפורות אלא חשבו שרעיונותיהם מבטאים אמת אוניברסלית. גישתם כלפי מטפורות אופיינה באמביוולנטיות והם אף הפחיתו בערכן של מטפורות. אולם באופן מעניין, דווקא חלוצי הפסיכואנליזה

הבהירי נא הבחנות אלה שלך באמצעות מספר מושגים מרכזיים של כל אחד מן ההוגים ועל ידי כמה הדגמות מחדר הטיפול שלהם.

לאורך פרקי הספר אני מעוניינת לזהות ולאפיין את הסגנון הלשוני הייחודי של כל אחד מההוגים שבהם הספר עוסק ולעמוד על משמעותו הפסיכואנליטית והפילוסופית. אני מוצאת זיקה הדוקה בין סגנון הכתיבה של כל הוגה, "טביעת היד" הייחודית שלו, לבין אופני ההמשגה התאורטיים שהוא מציע ושפתו הקלינית. אצל קליין אנו פוגשים סגנון כתיבה עוצמתי ומרתק שעורר סקרנות ועניין רב אך גם ביקורת נוקבת ומורת רוח. סגנון זה תואר כקופצני, כקשה לקריאה וככולל שפה קונקרטי, ישירה, ססגונית וחושית שאינה מתאימה לכתיבה מדעית. אני מוצאת את סגנונה של קליין ככולל מעברים חדים בין שפה מטפורית והמשגה תאורטית לבין שפה קונקרטי וחיה - ומכאן כותרת הפרק. הקריאה בקליין מעוררת בקורא אפקט חוויתי מטלטל שמהדהד לתוכן הסוער של עולם הפנטזיות הלא מודעות. בלשונה של ד"ר מירב רוט (2017), אני בוחנת "מה קורה לקורא" בקליין. מאחר שלא ניתן לתאר במילים את עולם הפנטזיות הלא מודעות והקדם-מילוליות, קליין מעוררת באופן כתיבתה את החוויה הסוערת והמטלטלת של עולם זה. למרות שקליין לא השתמשה כלל במונח "מטפורה", אני מראה כי בפועל היא עושה שימוש מגוון בסוגים שונים של מטפורות. רבים ממושגיה, למשל, בנויים כמטפורות מושגיות כגון פיצול והבלעה. מטפורות מושגיות, להבדיל ממטפורות רגילות, משקפות דפוסים יסודיים בחשיבה האנושית. בנוסף, אנו רואים אצלה שימוש גדוש בתצורה מעניינת שמכונה בספרות הפסיכואנליטית "מטפורות קונקרטיות". אלה הן מטפורות בעלות איכות מאוד גולמית וסמוכה לגוף (כגון אלה שניתן למצוא למשל בשפה של הסובלים מהפרעות אכילה, הפרעות פסיכוסומטיות ועוד). אני מדגימה את המגוון המטפורי בלשונה הקלינית של קליין באמצעות ניתוח ויניטות מתוך המקרה של דיק והמקרה של ריצ'ארד.

סגנונו הלשוני של ויניקוט שונה מאוד מזה של מורתו קליין. זהו סגנון משחקי, פתוח וגמיש. המגוון בלשונו של ויניקוט מודגם באמצעות ניתוח מארג עשיר של משחקי שפה, מונח הלקוח ממשנתו המאוחרת של לודוויג ויטגנשטיין. לשונו המקורית של ויניקוט מדגישה את החוויה הסובייקטיבית של האינדיבידואל, האוטנטיות ופיתוח העצמיות. בדומה לקליין, גם רבים ממושגיו של ויניקוט בנויים כמטפורות מושגיות, למשל, מרחב מעבר ותופעות מעבר, משחק, עצמי אמיתי ועצמי כוזב. שפתו הקלינית של ויניקוט מודגמת באמצעות ניתוח מקרים ידועים שבהם טיפל, למשל, המקרה "החוט" (מופיע במאמרו על תופעות מעבר). היבט מעניין וייחודי בלשונו של ויניקוט הינו דפוס שאני מכנה "משחק-שפה מול מסורת הכתיבה הפסיכואנליטית". במשחק שפה זה ויניקוט חותר תחת קונבנציות הכתיבה הפסיכואנליטית ויוצר מרחב לפרדיגמה רעיונית חדשה. הוא כותב בדרך שאינה מצייתת למוסכמות

של התאוריות בפזיקה מאחר שיכולת ההכללה האוניברסלית של תאוריה זו או אחרת היא מוגבלת. תחת זאת, קרטרייט מציעה להעצים את מעמדם של מודלים בהיותם ספציפיים יותר.

אני בהחלט סבורה שאנו זקוקים בעבודתנו הטיפולית לתאוריות הפסיכואנליטיות כמגדלור שיסייע לנו לנווט את דרכנו. התאוריות השונות משרטטות מפות נפש שונות וככאלה הן חיונית לעבודה הטיפולית. אני מביאה את עמדתה של קרטרייט כדי לעורר את המודעות לכך שיש להתייחס לתאוריה כאל מסגרת חשיבה מסייעת אך לא כמערך סגור ושתלטי שמקבע וממסטר את חשיבתנו. נאמר זאת כך, אם בפזיקה יש להטיל ספק בתקפותם של חוקים אוניברסליים, לא כל שכן במדעי האדם. ואומנם, אצל קליין אנו רואים שהחשיבה התאורטית יונקת מהקליניקה אולם לעיתים חוזרת אליה באופן כפייתי ודומיננטי יתר על המידה. באלניט ביקר בחריפות את הטיפול הקליניאני וגרס שהמטפל ממש כופה את שפתו על המטופל. גם לאקאן ביקר את קליין, וטען כי היא מטיחה ממש בברוטליות את הפירוש האדיפלי בדיק הקטן (ראו קליין, 1930). ואילו ויניקוט הפציר בקליין במכתבו אליה משנת 1952 לוותר על הדוגמטיות בלשונה. מובן אפוא שדומיננטיות יתר של התאוריה יכולה להוביל לקושי לפגוש את המטופל במקום הרגשי שבו הוא נמצא. מנגד, אצל אוגדן אנו פוגשים תמונת ראי. עבורו התאוריה והקליניקה מהוות רקמה אחת, ודווקא הקליניקה היא הדומיננטית. כפי שצינתי, הוא מעדיף לתאר את מושגיו באמצעות דוגמאות קליניות מפורטות במקום להגדיר באופן מכליל. ואילו אצל ויניקוט, איש הקבוצה האמצעית, אנו מוצאים שוב עמדת ביניים שלפיה ויניקוט אכן מספק הגדרות למושגיו, אולם אלה הן הגדרות גמישות ופתוחות. התאוריה והקליניקה אינן מתמזגות אצל ויניקוט כפי שאנו פוגשים בכתיבתו של אוגדן, אך מנגד, לתאוריה אין אצל ויניקוט מעמד כה דומיננטי וסמכותי כפי שאנו מוצאים אצל חלוצי הפסיכואנליזה.

באופן אישי, עמדת הביניים של ויניקוט לגבי יחסי תאוריה-קליניקה מדברת אליי במובן זה שהתאוריה הינה גוף ידע עצמאי ומובחן אולם היא אינה כופה עצמה על אופן ההקשבה של האנליטיקאי.

ועכשיו לכמה שאלות אישיות יותר: לעיסוק בלשונה של הפסיכואנליזה בכלל ובמקומן של המטפורות בפרט יש ללא ספק זיקה חזקה לתחומי השפה, הספרות והשירה, ואשמח אם תשתפי אותנו במקום המיוחד שיש לתחומים אלה בחיך, מעבר לעיסוק בפסיכולוגיה.

כבר בנעוריי נמשכתי לתחומי האומנות והפסיכולוגיה. עסקתי בציור וכתבתי שירה, התעניינתי בתיאטרון ומוזיקה ולמדתי ספרות במסגרות שונות. בתואר הראשון למדתי פסיכולוגיה, קולנוע וטלוויזיה באוניברסיטת תל אביב. נהניתי עמוקות מהשילוב שהעשיר אותי וחשף אותי לאוצרות התרבות במגוון רחב של

המודרניסטיים, פרייד וקליין, יצרו מטפורות רבות עוצמה פיגורטיבית. לעומת זאת, דווקא אוגדן שמרבה לכתוב על שפה ומטפורות יוצר מושגים "אווריריים" ועמומים למדי. נראה אפוא שמודעותו של אוגדן לסכנות הטמונות בניסוח מטפורי מובילה לזהירות והימנעות ולדלדול בעוצמה המטפורית של מושגיו. אנסה להסביר בקצרה פרדוקס זה. המושג "השלישי האנליטי" של אוגדן בנוי כמושג מופשט ואינו מטפורי. למה הכוונה? המושג "שלישי אנליטי" אינו כולל השאלת תכונות והתקת משמעות משדה לשדה שאופיינית למטפורה ואין בו את ההיבט התמונתי. כשאנחנו שומעים מטפורה חזקה, עשויה לעלות בדעתנו תמונה. כך למשל, ויטגנשטיין טען שהתמונה הטמונה במטפורה יכולה להפוך את החשיבה למהותנית וקונקרטית וכך גם מטעה. לכן, דווקא אוגדן שכותב על מטפורות, נמנע מבניית המושג "השלישי האנליטי" כמטפורה, וכן נזהר מהגדרתו. תחת זאת הוא מתאר את "השלישי האנליטי" באמצעות דוגמאות קליניות מפורטות מאוד. ואילו ויניקוט, איש הזרם האמצעי, אכן מייצג עמדת ביניים ועמדת מעבר מבחינה פילוסופית. השקפתו אומנם מודרניסטית כשל פרייד וקליין, אולם על פי רוב הוא אינו נוקט עמדה פוזיטיביסטית וסמכותנית של "אני יודע מה האמת", אלא מנסח את מושגיו באופן משחקי, פתוח וגמיש. הניתוח שאני מציעה מעוניין להצביע על הקשר הבלתי ניתן להפרדה בין סגנונו הלשוני של כל אחד מההוגים לבין השקפת העולם הפילוסופית המשוקעת בחשיבתו. הספר נוגע גם בממד ההיסטורי של ההתפתחות הרעיונית בפסיכואנליזה שכן התחלפות הפרדיגמות הפילוסופיות באה לידי ביטוי במעבר מהפרדיגמה של חלוצי הפסיכואנליזה לפרדיגמות הפוסטמודרניות.

הדיון ביחסי תאוריה-קליניקה מקבל חלק משמעותי בספרך. לדברייך, התאוריות נתפסו בעבר כנושאות את הידע על העולם האמפירי בעוד שבמהלך העשורים האחרונים הן איבדו בהדרגה ממעמדם הדומיננטי, ואת מקומן כבשו מודלים (פרדיגמות). את מצטטת את קרטרייט (1998, 1999) כמי שתומכת בהמרת התאוריות (המקבעות את האפשרויות בניסוחים של חוקיות כללית) במודלים (שהם קונקרטיים יותר ומייצגים התפתחות ואפשרויות פתוחות).

אני מניחה שאת מקבלת את עמדתה של קרטרייט. הסבירי נא מדוע, וכפי שעשית בספרך, תארי בקצרה עבור הקוראים את הדרך שעשו קליין, ויניקוט ואוגדן בהיבט זה של היחסים בין תאוריה לקליניקה. יחסי הגומלין בין הקליניקה לתאוריה הפסיכואנליטית עברו תהליכי שינוי הניכרים בהבדלים בין קליין, ויניקוט ואוגדן. שנייהם אלה כרוכים בתהליכים היסטוריים ופילוסופיים שמקורם מחוץ לגבולות הדיסציפלינה הפסיכואנליטית. אני מצטטת את עמדתה של ננסי קרטרייט, פילוסופית מדע, הגורסת כי יש להפחית את הדומיננטיות

מעבודתי הקלינית כדי להמחיש זאת. אישה בת 60, מטופלת ותיקה, החלה בשנה האחרונה ליצור יומן ויזואלי בהשראת העבודה הטיפולית. הרעיון נולד בעקבות מסע למזרח שקיימה עם קבוצת נשים שם החלו ליצור. בשלב מסוים בטיפול היא החלה להביא את היומן הוויזואלי לפגישות שלנו. עבודות האומנות שלה ליוו את הטיפול מראשיתו. דימוי מרכזי שאפיין את תחילת הטיפול הייתה עבודה שיצרה וצילמה כדי לשתף אותי. בעבודה זו רואים שכבות גאולוגיות מובחנות היטב שיש ביניהן הבדלים דרמטיים באיכות ובצבע. הציור פורש כמבטא את "המידורים" הנוקשים שהיא מוצאת עצמה עושה בעולמה הרגשי. שנים אחר כך, היומן הוויזואלי הציג את השינוי בעולמה הפנימי. העבודות שלה אופיינו כעת בצבעוניות עשירה וססגונית, בגזרי תמונות ועיתונים שקובצו ושובצו במטרה לחבר חלקים מסיפורה המשפחתי הטראומטי והכאוב. חלק מהשעות בילינו כשאני מתבוננת תחת הנחייתה בעבודות, שואלת, מתייחסת ובעיקר חווה יחד איתה חוויות רגשיות שונות ומגוונות. לעיתים, היינו יחדיו עם עבודותיה כמעט ללא פירושים מילוליים. אופן עבודה זה מעלה על דעתי את ספרו החדש של אוגדן, "להשיב חיים שלא נחיו", שבו הוא טוען שלעיתים אצל מטופלים הסובלים מפגיעות ראשוניות אין תועלת בפירוש מילולי, אלא העבודה מכוונת לאפשר לחוות חוויה ביחד, חוויה של שיתוף, קרבה ואינטגרציה שלא התאפשרה עם הורי המטופל עקב טראומטיזציה משמעותית. בהדרגה פסענו, המטופלת ואני, לעבר המרחב המילולי, ויכולנו לתת שם ומובן לעבודות האומנות הנפלאות שיצרה. אני סבורה שלנפש יש כוחות יצירתיים ומרפאים טבעיים, מערכת חיסונית מנטלית. הטיפול הנפשי רותם כוחות אלה לעבודה הטיפולית. במצב של קיפאון, מוות נפשי וחוסר יכולת ליצור, עבודת הטיפול נועדה לסייע לאפשר תנועה לעבר חשיבה יצירתית וסמלית. בתהליך זה יש למטופרות תפקיד מרכזי שחשוב שאנו העוסקים במלאכת בריאות הנפש נהיה ערים לו.

אני מודה, התחלתי את הקריאה בספרך בחשש-מה ותהיתי האם אצלח את המעקשים הלשוניים המאפיינים את כתיבתך ואת מורכבות הנושאים שבהם בחרת לעסוק בספר. אך ככל שהתקדמתי בקריאה נשיתי יותר ויותר בהסבירך המרתקים ועקבתי בסקרנות אחרי ההדגמות שהבאת מתוך הגותם של גדולי הפסיכולוגים בדורנו, אשר חשפו בפניי את הקסם והעושר המצויים בדבריהם ובעשייתם הטיפולית.

אני שמחה שבחרת לעודד את הפסיכולוגיה המודרנית "לשבור" את הדפוסים הלשוניים הסגורים והמקובעים, ללכת לקראת המטופרי והיצירתי ולסמן בכך נתיבים חדשים לתיאור חוויות של מרחבי הנפש.

אני ממליצה בחום לקרוא את ספרך ולהשכיל גם אם "לא קלה היא הדרך".

תחומי דעת. במבט לאחור, העניין שלי במטפורות, בחשיבה המבוטאת דרך תמונות, בא לידי ביטוי בלימודי הקולנוע, "אומנות התמונות הנעות". לאחר שנים רבות של עבודה בקליניקה הרגשית רצון לחזור לאוניברסיטה ולעסוק גם במחקר. בראשית לימודיי בתוכנית לפרשנות ותרבות במסלול פסיכואנליזה ופרשנות בבר-אילן, שבה אני מלמדת היום, לא היה לי מושג ברור על מה ארצה לכתוב את הדוקטורט. חיפשתי את דרכי. אחת המחשבות הייתה לכתוב על פסיכואנליזה וקולנוע. אולם משנחשפתי לחקר המטפורה, עולמה של "השפה המצוירת" (הפיגורטיבית), נשיתי בקסמו. זו הזדמנות מצוינת להודות לראש התוכנית לפרשנות ותרבות, פרופ' דניאלה דוויק, לראש המסלול לפסיכואנליזה ופרשנות, ד"ר ענר גוברין ולעורך הראשי של הוצאת רסלינג, ד"ר יצחק בנימיני על הליווי, הסיוע והתמיכה לאורך כל שלבי היצירה וההפקה של הספר.

לשמחתי, גם היום אחרי עשר שנים שבהן אני עוסקת בנושא זה, חקר המטפורה ממשיך להיות עבורי מסעיר ומרגש. אני חושבת על אפיקי כתיבה שיפתחו את התחום לכיוונים חדשים ומעניינים. אחת המחשבות היא לכתוב ספר שני על עבודה באוריינטציה פסיכואנליטית עם מטפורות, ספר קליני בעיקרו. באופן מפתיע, למרות החשיבות הרבה של עבודה טיפולית עם מטפורות, יש יחסית מעט ספרות על עבודה טיפולית בגישה פסיכודינמית עם מטפורות. היבט מרכזי שנבחן בספר הנוכחי הוא היחס בין השימוש במטפורות בשפה הפסיכואנליטית לבין שאלת האמת. ד"ר שלומית גדות תורמת בספרה (Yadlin-Gadot, 2016) התבוננות מורכבת על מערך צירי אמת הפועלים בשפה הפסיכואנליטית. תרומה זו מיושמת בספרי להבנת הקשר בין מטפורה לאמת בעבודה הפסיכואנליטית. עבורי, היכולת לחשוב בתמונות חיונית ליכולת ל-*reverie* בטיפול, לאפשרות לראות מעבר לגלוי, ליכולת לדמיין ולחלום ולהיות אנושיים. היכולת לחשיבה מטפורית יצירתית קשורה באופן הדוק למרחב המעבר ולבריאות נפשית, ומתבטאת ביכולת לפתח חיי תרבות.

כמי שיזמה בכתב העת "פסיכואקטואליה" את הפינה "פסיכולוגים יוצרים" על מנת לתת במה לפסיכולוגים כותבים (שירה, ספרות יפה וספרות מקצועית) כמו גם לפסיכולוגים שביטאו את עצמם באמצעים אומנותיים אחרים (אומנות פלסטית, צילום), ארצה לשמוע את דעתך על מקומה של האומנות ככלי טיפולי וכאמצעי ביטוי בפסיכולוגיה, בהתייחס לעוצמות המטפוריות הגלומות בה.

אני מאמינה מאוד בכוחה של האומנות לצורותיה ככלי לביטוי עצמי בעל איכות תרפויטית. היחסים בין פסיכולוגיה לאומנות הם רב כיווניים ורב ממדיים. אני רואה חשיבות רבה בטיפול הבעתי לסוגיו ככלי בעל ערך רב. אך גם בטיפול פסיכודינמי מילולי יש לעיתים לעבודה עם אומנות תפקיד חשוב ומיוחד. אשתף בדוגמה

לרשימת המקורות, ראו באתר הפ"